

Veszelszki munkái.

1782. »*A magyarországi méhtartás rövid tudománya.*« Vác, 1782. 8r. 62, 2 l. (V. ö. Szinnyei, 879. l.)

1795. *Ugyanaz.* Második kiadás, Vác, 1795. Maramarossy Gottlieb Antal költségével. 8r. 78, 2 l. (V. ö. Szinnyei, 879. l.)

1797. »*Huszonöt esztendőre szegődött házi s mezei szolga, avagy az astronomiai tudomány szerint, a csillagoknak és több égi testeknek 25 esztendő kalendárium formában való rövid leírása, a hol is óról óra mindenikében egész esztendőn által előfordulandó házi és mezei munkák és némely közdolgozók a régieknek figyelmes vigyázásokból megemlíttetnek.*« Vác, 1797. Nyom. Maramarossy Gottlieb Antal betűivel s költségével, 80 sztlan levél. (V. ö. Szinnyei, 754. l.)

1798. »*A növény-planták országából való erdei, és mezei gyűjtemény, vagy is fa- és fűszeres könyv, melyben azoknak deák, magyar, német, frantz, tseh, és oláh neveik, külső, belső és közhasznáikkal egyetemben Máthiolusból, s más több Fa- és Fű-*

vész-írókból a közrendű hazafiak kedveért szálanként egybe-szedettek Veszelszki Antal által.« Pesthen. Találtatik Trattner Mátyásnál, és Kiss István nemzeti könyvtáros boltjában. 1798. 8r. 460, 60 l. (V. ö. Szinnyei, 817. l.)

1799. »*Száz esztendő kalendárium, vagyis az esztendőnek XII hónapjaira alkalmaztatott falusi majoros gazda.*« Pest, 1799. Kiss Istvánnál. Nyom. Landerer Katalin. 8r. XVI. 176 l. (V. ö. Szinnyei, 817. l.)

1801. »*Házi orvosságok, melyek az emberi testnek külömb-külobbféle nyavalyáinak meg-orvoslására nem csak némely esméretesb füvek belső s külső, hanem közhasznai is röviden egybe szerkesztve találtnak. Most pedig hogy annyal-is inkább édes nemzetünknek természeti hajlandósága felindíttassék; a méhtartás tudománya is helyesen és röviden hozzá adatott.*« Vác, Maramarossy Gottlieb Antal költségével. 1801. 8r. 185, 7 l. (V. ö. Szinnyei, 885. l.) E mű első részének: a »Házi orvosságok«-nak 2-ik kiadása megjelent 1821-ben Váczott. (V. ö. Szinnyei, 893.)

ALFÖLDI FLATT KÁROLY.

A Lyon városi botanikus kert.*

Lyon, Franciaország második legnagyobb városa, Ampère és Jusieu szülőhelye, újabb időkig mostoha sorsban látszott részesülni az állam részéről. Ez a körülmény teremtette meg a kellő önállóságot sorsának intézésében, a melyegszersmind azt is okozta, hogy tudományos törekvéseit illetőleg, az államtól függetlenül, bizonyos autokracziára tehetett szert.

Ennek köszönhetjük a remek botanikus kertet, a mely Lyon városa büszkeségét méltán hirdeti.

Ez a kert »Jardin botanique de la ville Lyon au Parc de la tête d'Or« hivatalos címet visel, Gérard, a természettudományi fakultás botanikus tanárának igazgatása alatt áll.

* Előterjesztett az 1894 márczius havi botanikai értekezleten.

A kert azelőtt másutt volt; ott, a hol a Saône egy nagy kanyarulattal öleli át Lyon 4. arrondissement-ját. A trapézalakú régi kert nagyon is alkalmatlan meredek domboldalon, ma is a régi »Jardin des Plantes« néven, nyilvános szórakozásra szánt kert, a melynek becses arboretuma a régi; tudományos szempontból érdekes növényeit azonban ma már a szőnyeg-kertészet remekei váltják fel a francia kertészetben hagyományos puszpáng (*Buxus sempervirens*) szegélylél.

Innen 1857-ben telepítették át a botanikus kertet a város 6. arrondissement-jának gyönyörű parkjába, helyesebben mondva, alapították meg újra a Rhône bal partján levő »Parc de la tête d'Or«-nak egy félkör alakban kihalított területén. A park maga botanikus és

zoológiai kertjével, majorjaival, sőt legelőivel («Paturage des Vaches») a szépen gondozott tó ölén, London »Regent Park«-jára emlékeztet.

A kert az idők folyamán hovatovább kibővült. Innen a kert területének szabálytalan alakja, a melynek központja ma is a szorosabb értelemben vett »Jardin botanique«, a helyesebb párizsi elnevezés szerint: »École de botanique«.

A botanikai iskolakert három belső körzikkében 4500 növényfajt művelnek lehetőleg a természetes rendszer szerint elrendezve a szokásos puszpángszegéllyel.

E köré csoportosulnak a gyümölcsfák, a szőlő-iskola («École de Vignes»), a hol a szőlő számos race-át kísérletileg művelik, a 600 officinális növényt magában foglaló »École de Médecine« és a negyedik körnegyedben a kertészet kiválóbb (divatos) alakjai. Külső oldaluk felől rózsák és dísz-cserjék, a belső homorú oldal felől pedig egy, két s több éves dísznövényzet a felfutó növényzet vas-sínekre futtatott külön organizált csoportjával környezi.

Ezentúl a kert szabályos alakja megszűnik, a mennyiben az »École de botanique« három sugárútja a Pinetum (fenyves) három különböző alakú parcellájához vezet. Ezekhez csatlakoznak az Arboretum szétszórt parcellái, a melyeknek tömkelegében egy tavacska fél-szigetén az Alpinum van elhelyezve.

Tekintettel az árnyék fiziológiai hatására, a 300 fajt képviselő Pinetum és Arboretum lehetőleg szétszórtan van kultiválva, a nélkül azonban, hogy a kertet tervszerűtlenséggel vádolhatnók. Havasi növényei a szokott sziklacsoportozaton a flóra legkiválóbb havasalji elemeit tünteti fel, de korántsem oly sikerült módon, mint Kew, a melynek éghajlata az Alpinum fejlődésére nézve a

Provence-énál tagadhatatlanul kedvezőbb.

A kert maga első sorban palotaszzerű üvegházaival tűnik ki. Szimmetriásan elhelyezett 100 méter hosszú és 25 méter magas öt pálmaháza hatalmas házcsoport, a mely egyszersmind a kert fő-portáléja is.

Stilszerűbb a párizsi Jardin des Plantes üvegházainál és méltó társa az angol Kew-Garden Európában páratlanul szép pálmaházának.

A tisztán üveg- és vas-szerkezetből álló pálmaház legkiválóbb alakjai közül megemlíthetem: a *Livistona olivaeformis* Mort.-t, *Dracena*-it, a *Pandanus candelabrum*-ot Costa-Ricából, *Acanthoriza Warszewici* Wendl. (Európában unicum), *Rhodopalostylis sapida* Wendl.; a főkupola alatt a pálmák fejedelmeként a *Livistona australis* Mart.-nak egy kitűnő példányát látjuk. Körülötte a mexikói *Dioon edule* Lindl., *Gaussia Gluebregthii* Wendl. (Cuba); a Sandwich-szigetéről: *Pritchardia Martii* Wendl. és az *Areugo Manillensis* Wendl. a Philippi szigetéről.

A nagy pálmaházzal kapcsolatos a kaméliaház, a kertnek egy másik speciális nevezetessége. A *Cameliák* virágzása Lyon távoli vidékeire nézve is »esemény«.

Azalea-iban és az *Aroideák* házában Kew dicséretet érdemlő utánzását láthatjuk; olyan, a mellyel Párizs Jardin des Plantes-ja egyéb jó tulajdonságai mellett sem dicsekedhetik.

Az *Orchideák* művelése terén ugyan Belgium, és pedig Bruxelles Orchidea-házai állanak legelől; mindazonáltal Lyon Orchideáinak 1100 fajból álló gyűjteménye Kew-vel szemben is helyt áll.

Különös említést érdemel Gérard ügyes eljárása az *Orchideák* elhelyezésében. Gérard ugyanis nem híve a

sablonszerű parafatáblácskáknak; ő eleven fákat utánzó vázákat forró vízbe áztatott nagy parafalapokkal borít be, a melyek a fák kergét teszik és az ekként felszerelt fák csonka ágain óriási bimbókként helyezvük el az Orchideák különféle fajai. Az így elért hatás nagy.

Míndezeken kívül lehetetlen, hogy a »Victoria«-ház kiváló szépségét külön ki ne emeljem; mert közismeretű dolog, hogy a botanikus kertek főbűszkesége a Victoria regia és a külön Nymphaea-ház.

Lyon kertjének Victoria-háza a londoni Royal Botanic Society kertjének Victoria-házánál különb, minthogy Victoria regia-ja mellett a Nymphaeaceák legkiválóbb képviselőit is magába foglalja. Igaz, hogy a Victoria-ház kezdetben kizárólagosan a Victoria regia számára épült a megfelelő luxussal. És épen ez az utóbbi körülmény okozta, hogy a Victoria mellé lassanként egyéb tavi-rózsza-félét s hydrophyl növényzetet is ültettek, a többek között — a mi bennünket különösen érdekelhet — a Nymphaea thermalis-t Nagyvárad mellől, a mit Párizs, Bruceles, sőt Kew-Garden Victoria-házában sem találtam.

A köralakú medencze vagy 50 lépés területű, a legmodernebb — Kewhez hasonló — berendezéssel; vize a Kewnél melegebb (30° C.), t. i. a vízbe vezetett csövek útján melegítik a vizet. Victoria regia-ja látogatásom idejében (1892 július) fejlettségére nézve a negyedik helyet foglalta el; első helyre a londoni »Regent Park«-it, a 2. Kew s a 3. Párizs (Jardin des Plantes) Victoria regia-ját sorolván.

Még csak azt jegyzem meg, hogy a Provence mediterrán éghajlata alatt az év nagyobb részén át künn a szabadban virul itt Franciaország második legszebb Cactus-collectiója; vaskos testeikkel éles ellentétben állva a

szőnyeg-kertészeti filigránszerű guirlande-jaival.

Ezek röviden a kert legérdekesebb pontjai, a melyekről lehetetlen a dicséret hangján nem szólnunk. A Provence e kiváló botanikus kertje — bár területe nem nagy — Európa e nemű intézetei között az első helyek egyikét foglalja el; nem is szólva a városi kultúr-kertészeti telepéről és üvegházairól, a botanikus kert obligát berendezéséhez szükséges egyéb üvegházakról stb., a melyek mind az egész kert keretéhez méltók, s mindenben a korszerű kiválalmak színvonalán állanak.

A növények jelzésére nézve Lyonban láttam a legradikálisabb intézkedést. Minden species domború betűkkel öntött vastáblácskákkal van ellátva, a melyek a növény nevét, hazáját és földrajzi elterjedését is feltüntetik.

A zoológiai s a botanikai kert háttarán egy emeletes épület szolgál az úgynevezett »Conservatoire« czéljaira. Igaz, hogy eredetileg más célra épült, de addig is, míg a már meglevő tervek a közel jövőben testet fognak ölteni, ideiglenesen helyet talál benne a kertnek »külön« botanikus intézete.

Az emelet egyik nagy szobájában van a szép rendben tartott hatalmas maggyűjtemény. Ezzel kapcsolatban áll az igazgatói szoba a könyvtárral, a laboratorium és az aligazgató (Lachmann) laboratoriuma. Az 5. és 6. teremben találjuk a herbáriumot, a mely úgy terjedelménél, mint csinos felállításánál fogva (zöld dobozok) meglepi a szemlélőt. A 7. terem, a mely voltaképen a »cours«-ok, a nyilvános előadások megtartására szolgál, folytatólagosan a herbárium egy részét és a szorosabb értelemben vett botanikai muzeumot, fa-, carpológiai stb. gyűjteményt foglalja magában.

E kertnek megalkotója s fenntartója

Lyon városa és ép: ez indított engem arra, hogy e kertről külön megemlékezzem. Évi 35,000 frankkal az üvegházak, s 23,000 frankkal a kert egyéb földmunkálatait fedezi. S ha figyelembe vesszük, hogy az előirányzott 58,000 frank költséget a város pár ezer frankkal rendszeresen megtoldja: e botanikus kert nagyjelentőségű kultur-czéljaira hozott mintegy 70,000 franknyi áldozatáért Lyon minden nemzet részéről a legteljesebb elismerésre méltó. Hisz Párizson is túl tesz! Cornu a Jardin des Plantes »École de botanique«-ját és üvegházait 20,000 frank évi dotatióból kénytelen fenntartani.

Lyon városa ez áldozatkészségének főczélja az »*islés nemesítése*«! A festő és művész, a szobrász és főkép a selyem-gyáros, szóval a theoria és praxis emberei egyaránt felhasználják a kínálkozó alkalmat, és kikutatják

itt a természet kiaknázhatatlan ornamentikáját.

Azonkívül, hogy a tudomány szolgálatában is áll, jöllehet a lyoni fakultásnak külön fűvészkerkje van a központi egyetem palotájának egyik udvarán, hortikulturai törekvéseit a legjobb siker koronázza. A modernné vált növények egyikét-másikat kísérleti úton variációkra késztetik itt s bámulatos eredményeket érnek el; így pl. látogatásom idejében a *Begonia* több száz változata mellett a *Caladium amoenum* 300 legújabb variációját láthattam a és *Gloxiniák*-ból produkált legújabb változatok irigységet kelthettek minden virágkedvelőben; a leggyönyörűbb változatok innen indulnak nagyvilági útjokra.

Ilyen kert méltó büszkesége Lyon városának.

Példáján mi is okulhatnánk!

DR. RICHTER ALADÁR.

A chemiai energiáról.*

A chemiai energiára vonatkozólag érdekes eredményre jutunk, ha megemlékezünk azon általános tulajdonságról, mely az energia minden nemében közös, hogy t. i. van egy bizonyos mennyiség (Helm szerint »intenzitás«-nak nevezem), melynek egyenlő vagy egyenlőtlen volta határozza meg, vajjon a kérdéses energia egyensúlyban van-e, vagy nem. Azt kell ugyanis várnunk, hogy valamint a *hőmérsék, nyomás, elektromos potenciál* intenzitás-mennyisége számára vannak mérőeszközeink, melyekről ezen mennyiségek számértékét közvetlenül vagy közvetett úton leolvashatjuk, úgy

* Dr. Ostwald Vilmos lipcsei tanár értekezése a német természetvizsgálók és orvosok 1893-ban Nürnbergben tartott gyűlésén.

a chemiai energia intenzitásának mérésére is volna készíthető ilyen mérőeszköz, és miként a hőmérőről a melegségre, a manométerről a térfogati energiára, az elektrométerről az elektromos energiára nézve közvetlenül meghatározhatjuk, vajjon két rész közvetlen érintkezése közben thermikai, mechanikai vagy elektromos egyensúlyban lesz-e vagy nem: úgy »*chemométer*«-nek kellene lennie, melynek két anyagra vagy anyagkomplexusra való alkalmazásával megtudhatnók, vajjon közöttük chemiai egyensúly van-e, vagy reakció fog-e keletkezni, ha érintkezésbe helyezzük.

Hogy arra a kérdésre, van-e, vagy lehet-e ilyen chemométer, felelhessünk, először behatóbban kell foglalkoznunk

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.